

PƏRVİNƏ ƏZİZOVA

Azərbaycan Tibb Universiteti

S.Vurğun167

filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

p.azizova@gmail.com

BƏDİİ MƏTNDƏKİ POLİLOJİ NİTQİN LİŇQVİSTİK TƏHLİLİ

Məqalədə bədii mətndə poliloji nitqin statusu, poliloqla dialoq arasındakı oxşar cəhətlər, poliloqun xüsusi nitq forması olması araşdırılır. Poliloqun yalnız iştirakçılar sayına görə deyil, politematikliyə, adresat və adresatların müxtəlifliyinə görə fərqlənməsi diqqət mərkəzinə çəkilir. Poliloqda əsas iştirakçılarla yanaşı müəllifin də olması vacibdir. Müəllif nitqi adresat və adresant iştirakçısını təyin etməyə kömək edir. Poliloq iştirakçısının daxili nitqi müəllif tərəfindən canlandırılır. Eyni zamanda, poliloqda nəqlədən özü də iştirakçılardan biri ola bilər. Poliloji nitq cümlələrin sadəliyinə, yarımçıq və natamam cümlələrdən istifadə edilməsinə görə dialoqa oxşayır. Poliloqlarda da sual cümlələri və nidalar geniş istifadə olunur.

Ekspressivlik canlı nitqin, o cümlədən poliloji nitqin mühüm xüsusiyyətlərindən biridir. Ekspressivliyin əldə olunması üçün yalnız leksik vasitələrdən deyil, qrammatik vasitələrdən də geniş istifadə olunur. Poliloqlarda dil sisteminin inkişafının potensial istiqamətləri özünü göstərir. Bundan başqa poliloqlarda dilin bütün funksiyaları, o cümlədən emotiv və estetik funksiyaları az və çox dərəcədə reallaşır. Emotiv və estetik funksiyaların, ekspressivliyin poliloji nitqdəki xüsusiyyətlərini poliloji nitq mətnləri əsasında tədqiq oluna bilər.

Məqalədə göstərilir ki, poliloqda cümlələrin yarımçıq olması müşahidə edilir. Bu cəhət poliloq replikalarının həm elliptikliyə, həm də natamamlığa görə təhlilinə imkan verir. Poliloji nitq nidalarla diqqəti cəlb edir. Bu fakt poliloji nitqin sintaktik xüsusiyyəti olmasa da, onun sintaktik qurulmasını əks etdirir. Poliloqda emosional-ekspressiv xüsusiyyətlər dialoq kontekstində üzə çıxır, başa düşülür.

Açar sözlər: nitq, nitq prosesi, dialoq, monoloq, poliloq, nitq aktı, passiv iştirakçı, adresant, adresat, aktiv iştirakçı

Nitq prosesi iştirakçılarının sayına görə nitqin üç forması fərqləndirilir: monoloq, dialoq və poliloq. Bədii əsərlərdə nitqin bu formalarının hər birinin reallaşmaları qeydə alınır. Daha geniş yayılmış forma dialoqlar olsa da, bədii mətndə poliloqa da müəyyən yer verilir. İkidən artıq şəxs arasında baş verən nitq poliloq adlanır. Poliloqda diktorlar növbələşmiş şəkildə nitq aktında iştirak edirlər. Poliloqun müxtəlif diktorlara məxsus iki ardıcıl nitq aktı dialoq təşkil edir. Poliloq şəklində keçən nitqdə diktorlardan biri və ya digəri müəyyən müddət nitqin iştirakçısı olmaq baxımından passiv mövqedə dura bilər. O, nitq aktında iştirak etmir. Poliloqun belə hissələri də dialoq təsiri bağışlayır. İştirakçıların ikidən artıq olması nitqə həm intralinqvistik, həm də ekstralinqvistik səviyyədə təsir göstərir. Bu isə nitq şəraitində, adresat və adresantlar arasında yerdəyişmələrdə başqa ardıcılığın üzə çıxmasına səbəb olur. Nəticədə informasiya mübadiləsi prosesində, informasiyanın qəbulu və ötürülməsində, eləcə də informasiyanın dərk edilərək ona reaksiyanın verilməsində fərqli cəhətlər ortaya çıxarır. Aşağıdakı poliloqu nəzərdən keçirək. Poliloqun təhlilini sadələşdirmək məqsədilə mətnə nitq aktının müəllifinin adını qara kursivlə əlavə edirik.

“[Qənbər] - Mane olmadım? -dedi Qənbər.

[Qürbət] -Yox!

[Suğra] -Keç əyləş. Mən hindi gedirəm. Keç a, otur orda. Harda ürəgin istəyir otur! - Suğra xala kətildə sağa-sola tərpnib onuncun - Qənbərdən ötrü oturmağa yer aradı.

[Qənbər] - Oturaram elə burda. Divanda, - keçib onların arxasında, divanda əyləşdi.

[Qürbət] -Tələsmirsən? - Qürbət kişi soruşdu.

[Qənbər] -Xeyr, siz işinizdə olun. Mənim vaxtım var.

[Qürbət] - Belədür də, mən sənə yazını, şəriətdə necədür, o sayaq diyirəm. Əti halal heyvanların nişanəsi beləncikdi. - kişi alçaq masanın üstündəki nazik, amma qədim kartondan möhkəm üzlü kitabım vərəqlədi, eynəyini düzəltdi, kitabı götürdü: -“Dörd ayaqlı əti halal heyvanların nişanəsi: Birinci, qoşa buynuzu olsun, dovşandan başqa. Ya dırnağı haça olsun, donuzdan başqa. Əti halal...

[Suğra] - Pəs quş, uçan qismdən necədür?

[Qürbət]- Onu da deyirəm. Qulaq ver...

[MÜƏLLİF] Suğra xala dönüb əlini Qənbərə yellətdi: [Suğra]- Alimdü ha...

[Qənbər] -Bəli elədir.

[Suğra] - Qurban bayramıdı. İndi buradan çıxıb gedirəm Nardaran pirinə. Bunu bir yoldaş demişdi mən ögrənim, lap düzünü.

[Qənbər] - Nə olar, bilmək lazımdır. Elə məndən ötrü də maraqlıdır.

[Suğra] - Əlbəttə, hamımız müsəlman döyürük! [Qənbər] - bu Suğra xalanın nə şirin danışığı varmı?” [Azəri S. s.398].

Real gerçəklikdə baş verən hadisə kimi qəbul etdikdə, bu poliloqun üç iştirakçısı vardır: Qürbət, Suğra və Qənbər. Bədii mətnə müəllif nitqi də əlavə olunduğundan poliloq iştirakçılarının sayı 4-ə qalxır. Müəllif poliloq mətnində iştirakçılardan biri kimi görünür. Lakin müəllif özü poliloq çatçıvəsindəki söhbətin iştirakçısı olmur. Başqa passiv iştirakçılar isə oxuculardır. Oxucu da əsərdəki hadisələrə müdaxilə edə bilmir. Konkret olaraq əsərdə baş verən hadisədən söhbət gedirsə, biz onları poliloqun iştirakçısı hesab etmirik. Poliloq mətnininə əlavə etdiyimiz iştirakçı adlarını nəzərə almaqla onun gedişinin modelini qura bilərik.

[Qənbər] → [Qürbət] → [Suğra] → [Qənbər] → [Qürbət] → [Qənbər] → [Qürbət] → [Suğra] → [Qürbət] → [MÜƏLLİF] [Suğra] →[Qənbər] → [Suğra] → [Qənbər] → [Suğra] → [Qənbər -(daxili nitq)]

Qənbər içəri daxil olur içəridəki iki adam üç olur. Aparıcı şəxs Qürbət olduğuna görə, Qənbərin konkret adresatı bəlli olmayan “mane olmadım?” sualına da Qürbət cavab verir. Poliloji nitqə üçüncü qoşulan şəxs Suğradır. [Suğra] -Keç əyləş. Mən hindi gedirəm. Keç a, otur orda. Harda ürəgin istəyir otur!

Bu nitqdən sonrakı “Suğra xala kətildə sağa-sola tərpnib onuncun - Qənbərdən ötrü oturmağa yer aradı” nitqi müəllifə və ya nəqlədənə aiddir. Lakin burada maraqlı bir fakt vardır. Bu da ondan ibarətdir ki, nəqlədən “Suğra”ya hörmət mənasında “Suğra xala” deyir. Belə nəticə çıxarmaq olar ki, nəqlədən əsərin müəllifi deyil, personaclardan biridir. “Suğra xala” ifadəsi nəqlədənə müşahidə nöqtəsini poliloq iştirakçılarına lap yaxınlaşdırır. Oxucu-adresat bədii mətnin bu hissəsini elə qavraya bilər ki, poliloqda iştirak edənlərin sayı üç deyil, dördür və bu poliloqda nəqlədən də iştirakçılardan biridir. Əslində isə bədii əsərin mətnində dördüncü şəxs təsvir edilməmişdir. Poliloqun mətninin bir yerində də müəllif nitqi yerləşdirilmişdir və bu yerdə müəllif qeyr-verbal vasitələrlə reallaşan məlumatı verballaşdırır: Suğra xala dönüb əlini Qənbərə yellətdi.

Poliloqun nümunə kimi verilmiş hissəsinin son nitq aktı Suğraya aiddir. Bu nitq aktı Qənbərə ünvanlanmışdır. Suğranın nitqindən sonra Qənbərin daxili nitqi verilir: “bu Suğra xalanın nə şirin danışığı varmı?”. Əgər doğrudan da bu Qənbərin daxili nitqidirsə və Qənbər nəqlədən deyilsə, onda həmin nitqi müəllif mətnə daxil etməlidir. Belə məqamlarda müəllif

implicit olaraq iştirakçı mövqeyinə keçir. Personacın daxili nitqinin müəllifə bəlli olması mübahisəli məsələ olsa da, bu hal nəsr əsərləri üçün mümkün haldır.

Dialoqda olduğu kimi poliloqda da istifadə olunan dil vasitələri nisbi qısalığı, yığcamlığı, sintaktik quruluşun nisbi sadəliyi ilə seçilir. Poliloqlar dialoqla müqayisədə az öyrənilmiş sahədir. Son dövrlərə qədər iki nəfərdən artıq iştirakçısı olan nitq situasiyaları dialoqların xüsusi halı kimi qiymətləndirilirdi. Poliloqun yetərinə araşdırılmaması onun monoloq və dialoq çərçivəsində tədqiqata cəlb olunmasına səbəb olmuşdu. Belə hesab edilirdi ki, poliloqda dialoqla müqayisədə yeni linqvistik keyfiyyət yoxdur və poliloji nitq mikrodialoqları əhatə edir [2; 3; 4].

Bədii mətndən fərqli olaraq poliloji nitq radio-televiziya verilişlərində daha çox qeydə alınır ki, bu da eyni mövzu ətrafında aparılan müzakirələrə cəlb edilən iştirakçıların sayının çoxluğunun nəticəsi olaraq özünü göstərir. Poliloq termini dilçilik ensiklopediyasının 1998-ci il nəşrinə ayrıca lüğət məqaləsi kimi daxil edilmişdir [5]. Daha əvvəllər dialoqun iki və daha artıq iştirakçı arasında şifahi nitq prosesi kimi təqdim olunması qeydə alınır [6, s. 388].

«Danışanların sayı (iki və daha çox) «dialoq-poliloq» qarşılaşdırılmasının differensial əlaməti deyildir. Termindəki dia- elementi ümumi əlaməti - danışanla dinləyenin öz rolunu dəyişməsinin göstəricisidir» [7, s.301].

Dialoqu ikitərəfli və çoxtərəfli nitq forması kimi qəbul etmək, poliloqu müstəqil nitq forması hesab etməklə bağlı elmi mübahisələrə hələ də son qoyulmamışdır. Poliloqu dialoqlar cəmi kimi səciyyələndirmək də geniş yayılmış fikirlərdəndir. Bədii bətnin linqvistik təhlili poliloqla dialoqu ayırmaq üçün əsaslı faktların üzə çıxmasına səbəb olmuşdur. Poliloji nitqdə iştirakçıların sayının çoxluğu ötürülən informasiyanın eyni zamanda fərqli iştirakçılara çatdırılması ilə nəticələnir. Bununla yanaşı, poliloji nitqdə danışanın informasiyanı ünvanlamasının da spesifik xüsusiyyətlərə malikliyi diqqəti cəlb edir.

Poliloqda da sual cümlələrdən istifadə çox olunur. Sual cümləsi adresatı cavaba təhrik edir. Suala verilən cavab həmişə birbaşa, konkret olmur. Müxtəlif bədii əsərlərdə istifadə olunan poliloqlar əsasında aparılmış statistik araşdırmalar göstərir ki, onlarda da yarımçıq cümlələr, replikalar çoxluq təşkil edir. Poliloq da struktur və ya məna rabitəsi ilə əlaqələnen replikalar məcmusu kimi çıxış edir. Poliloq vahidlərinin ardıcılığı tam nəzərə alındıqda onlar bir-birin aydınlaşdırır. Bədii əsər mətnində poliloji şəraitdə kimin adresant olması faktı çox zaman müəllif nitqi vasitəsi ilə təyin edilir. Bu cəhət adresatı da müəyyənləşdirməkdə aparıcıdır.

Zaman eyniliyi poliloqun getdiyi və poliloqda haqqında söhbət açılan hadisənin baş verdiyi zamanın eyniliyini nəzərdə tutur. Poliloq iştirakçıların nöqteyi-nəzərindəki eynilik ekstralingvistik amildir. Bu amil kommunikativ-praqmatik səviyyədə mətnin koherentliyini müəyyənləşdirməyə kömək edir.

Ekspressivlik canlı nitqin, o cümlədən poliloji nitqin mühüm xüsusiyyətlərindən biridir. Ekspressivliyin əldə olunması üçün yalnız leksik vasitələrdən deyil, qrammatik vasitələrdən də geniş istifadə olunur. Dil paradiqmasının mövcud formalarından yayınma ənənəvi hal aldıqda danışq dilində özünü çox göstərdikdə onlar dilin başqa üslublarına da keçərək normanın özünü, onun üslubi səciyyəsini dəyişir. Beləliklə, poliloqlarda dil sisteminin inkişafının potensial istiqamətləri özünü göstərir. Bundan başqa poliloqlarda dilin bütün funksiyaları, o cümlədən emotiv və estetik funksiyaları az və çox dərəcədə reallaşır. Emotiv və estetik funksiyaların, ekspressivliyin poliloji nitqdəki xüsusiyyətlərini poliloji nitq mətnləri əsasında tədqiq oluna bilər.

Poliloqda diktorlardan birinə məxsus olan nitq digər iştirakçılardan birinə, bir neçəsinə və hamısına yönəle bilər. Poliloq üçün unison, daha doğrusu eynizamanlı nitq də xarakterikdir. Belə hallar iştirakçıların emosional vəziyyətində daha çox üzə çıxır. Dialoqda olduğu kimi,

poliloqda da diktorların nitqi bir-biri ilə əlaqələnir, bir-birini təyin və bərpa edə bilir. Poliloqda nitq iştirakçıları arasındakı münasibətlər, danışq mövzusu əhəmiyyətli rol oynayır.

[Sara] “ - Sən niyə yemirsən? - [Müəllif] Sara Akifdən soruşdu. Alagöz anasının istiqanlılığından və burada olmağından ürəklənib qardaşına üz vurdu:

[Alagöz] - Niyə əlində saxlamısan, ye dayna, ay başına xeyir. Xeyrini bilmirsən. Kütdür, ye, əlinə pul gələcək. Sonra pulu verəsən, bilet alarsan ora!

[Akif] - Uf! - [Müəllif] deyib Akif kütü qızın başı üstünə qaldırdı. Anası Akifi kənara itələdi:

[Akifin anası] - Yavaş görək bir, bu nə ilişikdi?

[Dəstəgül] - A bacı, deyən təndir soyuyub, - dedi Dəstəgül.

[Akif] - Nə ilişmək olacaq. Qızların arzusudu. İstəyirdilər ki, qazmaq çıxsın, yesinlər saçları uzansın, at quyuğu təki. Baş-ş-ş! - [Müəllif]: Akif bu dəfə boş əlini yumruq tutub Alagözün təpəsinə qaldırdı.

[Dəstəgül] - A bacı, deyən təndir soyudu.

[Akifin anası -daxili nitq] - Başına kül olmasın. Elə deyir ki, guya indicə soyuyub. Bayaqdan, mən görürəm, təndir gedib.

[Akifin anası] - Gətir bir yalunqu salaq. Xəmir də axı qalıb gedər?

[Dəstəgül]- Heç-zad olmaz! Gətir təndiri qızdırmaq, - [Müəllif]: xəmirin məsuliyyəti Dəstəgülün üstündə deyildi, ona görə də təndirdən yapışdı” [8, s. 220-221].

Poliloji nitqdə beş iştirakçı və əlavə olaraq müəllif nitqi vardır. Müəllif kənar mövqedədir və nəqlədən funksiyasını yerinə yetirir. Müəllif bu poliloqda bir dəfə Akifin anasının daxili nitqini də canlandırır: Başına kül olmasın. Elə deyir ki, guya indicə soyuyub. Bayaqdan, mən görürəm, təndir gedib.

Birinci nitq aktı Saraya aiddir və onun Saraya aidliyi müəllif nitqi ilə verilir. İkinci nitq aktının Alagözə məxsusluğu müəllif nitqi ilə verilir. Saranın və Alagözün nitq aktları birbaşa Akifə ünvanlanıb və poliloqun bütün iştirakçıları bu nitqi eşidirlər. Deməli poliloqda həm aktiv adresatlar, həm də passiv iştirakçılar vardır. Passiv iştirakçı olmaq adresat olmamaqdan irəli gəlir. Poliloqu dialoqlar cəmi kimi qəbul etməyin özünü həmişə doğrulmadığı verilmiş poliloq nümunəsində təsdiqini tapır. Saranın Akifə ünvanlanmış nitqi dialoqa çevrilir. Çünki Akif bacısına cavab vermir. Poliloqun mahiyyətinə dialoq prizmasından yanaşma, göründüyü kimi, heç də özünü həmişə doğrultmur. Bu ondan irəli gəlir ki, poliloqda qarşılıqlı təsir fərqli şəkillərdə gedir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, poliloqlarda politematika daha çox ehtimallıdır. Nümunə kimi verilmiş poliloqda Akiflə bacıları arasındakı nitq prosesinin teması kütü yeməklə bağlıdır, Dəstəgüllə Akifin anası arasındakı nitqdə tema təndirin soyumasıdır. Nəhayət, burada üçüncü tema da vardır ki, bu tema təndirin qızdırılması ilə əlaqədardır və təndirin soyuması temasının davamını təşkil edir. Akifin anası ilə Akif arasındakı iki dialoqdan biri baş verən hadisənin səbəbini öyrənmək, daha doğrusu, Akiflə bacısı arasında münaqişənin səbəbini öyrənməkdir. Poliloqda politematika iştirakçıların sayının çoxluğu və onların öz aralarında münasibətlərin fərqliliyi, baş verən hadisədə hər bir iştirakçının öz rolunun mövcudluğu ilə bağlıdır. Məsələn, Dəstəgül çörək küt getməsin deyərək Akifin anasına kömək edir. Uşaqlar (Akif, Sara, Alagöz) təndirin başına ona görə yığılıblar ki, kütü yesinlər.

Dialoji nitqdə iştirakçı tərəflər yalnız informasiyanın ötürülməsi ilə kifayətlənmirlər. Hər bir kommunikatant müsahibənin hisslərinə təsir göstərməyə çalışır. Müsahibə təsir göstərmək arzusu nə qədər çox olursa, dil vasitələrinin seçilməsi, nitqdə işlədilməsinə diqqət artırılır. Məlumatın ekspressivliyi dil vasitələrinin daha ciddi şəkildə seçilməsinə səbəb olur [9, s.105].

Poliloqda Alagöz, Akif, Akiflə anası, Dəstəgüllə Akifin anası arasında birgədişli dialoqlar vardır.

Poliloqda da cümlələrin yarımçıq olması müşahidə edilir. Bu cəhət poliloq replikalarının həm elliptikliyə, həm də natamamlığa görə təhlilinə imkan verir. Nümunədə Akifin nitqində bir dəfə nida-cümlə (Uf!) istifadə olunmuşdur. Poliloji nitq nidalarla diqqəti cəlb edir. Bu fakt poliloji nitqin sintaktik xüsusiyyəti olmasa da, onun sintaktik qurulmasını əks etdirir. Poliloqda emosional-ekspressiv xüsusiyyətlər dialoq kontekstində üzə çıxır, başa düşülür.

Nidaların işlənməsinin sintaktik nəticəsi qurulmasında nidaların və ya nidalı birləşmələrin iştirak etdiyi cümlə modellərinin yaranmasıdır. Spesifik danışq modeli ikikomponentli kommunikativ konstruksiyalarla gerçəkləşir. Belə konstruksiyalarda əsas nitq hissələrinə aid vahidin rema funksiyasında çıxış edərək nidanı motivləşdirməsi və ya nida remanın implisit qiymətləndirdiyi tema kimi çıxış etməsində özünü göstərir.

Beləliklə, nida poliloji nitqdə yalnız real gerçəkliyə emosional münasibəti ifadə etmək vasitəsi kimi deyil, həm də dilin fatik funksiyasını yerinə yetirən, poliloq iştirakçıları arasında ünsiyyət yaradan, nitq rabitəsini davam etdirən vasitə olur.

Ədəbiyyat

1. Azəri S. Süçilmiş əsərləri. Bakı, Yazıçı, 1989, 298 s.
2. Filippow K. Dialog contra Polylog? // Linguistische Arbeitsberichte. – Leipzig : K.-Marx-Universität, 1985. – № 49. – S. 84–90.
3. Кромм О. А. К разграничению понятий «монолог, диалог, полилог» / О. А. Кромм // Wissenschaftliche Zeitschrift der Friedrich-Schiller-Universität. 1980. – № 2. – С. 121–127.
4. Кларк Г. Г. Слушающие и речевой акт / Г. Г. Кларк, Т. Б. Карлсон // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 17. – М. : Прогресс, 1986. – С. 270–321.
5. Большой энциклопедический словарь. Языкознание. – М. : Большая Российская энциклопедия, 1998. – 685 с.
6. Большой энциклопедический словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1991. – Т. I. – 863 с.
7. Лингвистический энциклопедический словарь. Москва, 1990
8. Əhmədov S. Toğana. Bakı, Yazıçı, 1981, 318 s.,
9. Шендельс Е.И. О стилистической грамматике//Иностранные языки в школе. Вып. 2. Москва, 1966, с.104-115

П.Азизова

Лингвистический анализ полилогической речи в художественном тексте Резюме

В статье рассматривается статус полилогической речи в художественном тексте, сходство между диалогом и полилогом как особой формой речи. Отличием полилога является не только количество участников но и политематичность и разнообразие адресатов и адресантов. В полилоге наряду с основными участниками важно участие и самого автора. Речь автора помогает определить среди участников полилога адресата и адресанта. Внутренняя речь участников полилога оживляется автором. В то же время, сам автор может быть одним из участников полилога. Полилогическая речь по простоте предложений, использованию неполных и нераспространённых предложений сходна с диалогической. В полилогах также широко используются вопросительные предложения и междометия.

Одной из основных особенностей живой речи, в частности полилогической речи, является экспрессивность. Экспрессивность выражается не только лексическими средствами, но и грамматическими средствами. В полилогах находят свое отражение потенциальные направления развития языковой системы. Помимо этого, в полилогах реализуются все функции языка, в частности эмотивная и эстетическая функции. Эмотивные и эстетические функции, экспрессивность – особенности полилогической речи можно исследовать на основе речевых текстов.

В статье особое внимание было уделено еще одной особенности полилогов – наличию неполных предложений. Эта особенность позволяет рассмотреть эллиптичность и неполноту реплик полилога. В полилогической речи привлекает внимание употребление междометий. В полилогах эмоционально-экспрессивные особенности выявляются в контексте диалога.

Ключевые слова: речь, процесс речи, диалог, монолог, полилог, речевой акт, пассивный участник, адресант, адресат, активный участник

P. Azizova

Linguistic analysis of polylogical
speech in the literary text
Summary

The article discusses the status of polylogical speech in a literary text, the similarity between the dialogue and polylogue as a special form of speech. The difference in polylogarithm is not only the number of participants, but also polithematicity and diversity of recipients. In polylogue along with the main participants, the participation of the author himself is very important. The author's speech helps to determine the recipient and addressee among participants. Participants' internal speech is animated by the author. At the same time, the author can be one of the participants of polylogue. Polylogical speech may similar with dialogical in simplicity of sentences and in use of incomplete and not widespread sentences. Interrogative sentences and interjections are also widely used in polylogues.

One of the main features of lively speech, in particular polylogical speech, is expressiveness. Expressiveness is expressed not only by lexical means, but also by grammatical means. The polylogue reflects the potential directions of the development of the language system. In addition, all functions of the language, in particular emotive and aesthetic functions, are realized in polylogs. Emotive and aesthetic functions, expressiveness - features of polylogical speech can be investigated on the basis of speech texts.

The article focused on another feature of polylogs, the presence of incomplete sentences. This feature allows you to consider the ellipticity and incompleteness of the polylogue replicas. In polylogical speech attracts attention to the use of interjections. In polylogs, emotional and expressive features are revealed in the context of dialogue.

Key words: speech, process of the speech, dialogue, monologue, polylogue, speech act, passive participant, addresser, address, active participant

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 21.06.2019

Çapa qəbul olunma tarixi: 08.08.2019

Filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Əbülfəz Rəcəbli tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur.